

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kulturnämnden

Datum:
2024-03-01

Diarienummer:
KTN-2024-00185

Handläggare:
Ella Tuononen

Samrådsyttrande över detaljplan för kvarteret Varvet

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** till plan- och byggnadsnämnden avge upprättat samrådsyttrande avseende detaljplan för kvarteret Varvet.

Ärendet

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för kvarteret Varvet i samrådsskede 19 januari–1 mars 2024. Förlängd svarstid har beviljats till den 22 mars 2024.

Detaljplanen syftar till att möjliggöra en omvandling från industriverksamhet till ett tätare bebyggt område med möjlighet till centrumändamål, kontor, besöksanläggningar, park och verksamheter.

Beredning

Ärendet har beretts av avdelningen Konst och kulturarv inom kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Föredragning

Planområdet ligger i södra Kungsängen och omfattar fastigheten Kungsängen 1:11 samt delar av fastigheterna Kungsängen 1:8, 1:12 och 1:13. Området omfattar cirka 9,5 hektar och angränsar mot Kungsängsesplanaden i norr, Fyrisån i väster samt Stallängsgatan och Sägargatan i öster. I söder angränsar området till reningsverket Kungsängsverket. I dag utgörs planområdet av industrimark och

båtuppställningsplatser. Det präglas av stora uppställningsytor och småskaliga verksamheter.

Detaljplaneförslaget

Kungsängen står sedan flera år under utveckling. Målet är att skapa en stadsmiljö som fungerar som en utvidgning av stadskärnan, med plats för bostäder, arbetsplatser, butiker och service. Visionen är att kvarteret Varvet ska bli en fortsättning på den utveckling som skett i Kungsängen, med plats för kommersiell service, arbetsplatser samt offentliga miljöer genom en utveckling av parkstråket längs Fyrisån. Detaljplanen är flexibel och ska bidra till Uppsala kommuns planreserv för olika typer av användningar. Som mest kan exploateringen i kvarteret innebära cirka 300 000 kvadratmeter bruttoarea. Detaljplanen är flexibel för hur bebyggelsen kan komma att utformas. Ett genomförande av detaljplanen innebär att befintlig bebyggelse i området kan komma att rivas. I planhandlingarna återfinns flera illustrationer på hur kvarteret kan komma att utformas inom aktuell detaljplan.

Ett genomförande av detaljplanen innebär att planområdet får en mer stadsmässig prägel med möjlighet till olika typer av användningar. För att förbättra möjligheten till gång- och cykeltrafik i området och längs Fyrisån kommer kvarteret brytas upp i fyra kvarter genom att Industrigatan och Mastgatan förlängs genom området.

Kulturarv inom planområdet

Inom planområdet finns verksamhetsbyggnader av industrikaraktär från 1900-talets andra hälft samt mindre träbodnar, som i planhandlingarna uppges vara i dåligt skick. I den västra delen av planområdet, närmast Fyrisån, finns en båtuppställningsplats.

På Sågargatan 17 finns en tidstypisk kontorsbyggnad från sent 1980- eller tidigt 90-tal i två våningar. Fasaden är i en klar, blå kulör och indelad i ett karaktäristiskt ruttmönster, likt kakelplattor. Horisontellt över fasaden löper ett vitt band. Fönsterkarmarna är i en turkos kulör. Vid huvudentrén finns ett stort fönsterparti med röda karmar. En del av fasaden skjuter ut och stöts upp av en pelare. Byggnadens fasad har flera detaljer i rött, som ett burspråk och en cylinderformad tillbyggnad ut mot Sågargatan. Vid huvudentrén till Sågargatan 17 finns det byggnadsanknutna konstverket ”Principia” av Jörg Jeschke från 1989 som ägs av Uppsala kommun. Konstverket är beställt som ett byggnadsanknutet konstverk till gatukontoret genom Statens konstråd.

Vid korsningen Sågargatan-Mastgatan finns en byggnad i två våningar från mitten av 1900-talet. Fasaden är klädd i tegel och ljus puts. Strax väster om byggnaden, bakom inhägnad, finns en garagebyggnad i rött tegel med blåa portar från mitten av 1900-talet.

Kulturarv i planförslaget

I planbeskrivningen gör stadsbyggnadsförvaltningen bedömningen att planområdet inte innehåller några höga kulturmiljövärden. Bebyggelsen i området är inte upptagen i planbeskrivningen.

Planområdet ligger utanför riksintresseområdet Uppsala stad, men inom en av de siktlinjer från sydöst som är utpekade i länsstyrelsens fördjupade kunskapsunderlag för riksintresset för kulturmiljövården Uppsala stad (C 40). Uppsalas siluett och siktlinjer är en viktig del av riksintresset. Den föreslagna bebyggelsen kommer vara synlig från E4:an i söder, men den kommer att vara i samma höjd som omgivande

bebyggelse och därför inte påverka upplevelsen av Uppsalas siluett. Bebyggelsen kommer inte skymma slottet eller domkyrkan. Eftersom bebyggelsen kommer vara synlig från E4:an i söder beskrivs det som viktigt att taklandskapet utformas med hög arkitektonisk kvalitet. Detaljplanen reglerar genom en planbestämmelse att installationer på tak ska integreras i takens gestaltning för att skapa en sammanhållen taksiluett i området.

Offentlig konst

Kulturnämnden har pågående arbeten med konstnärliga investeringar genom "Konstprogram Södra åstråket". Konstprogrammet omfattar stråken längs med Fyrisåns östra och västra sida, från Islandsbron i norr till reservatsgränsen Årike Fyris i söder, norr om Övre Föret. Delar av det aktuella detaljplaneområdet för kvarteret Varvet som utgör parkmark och ligger i anslutning till Fyrisån kan bli aktuellt att gestalta konstnärligt.

Kulturnämnden har ett pågående arbete med ett konstprogram för Kungsängsområdet som bland annat omfattar kvarteret Varvet. Det innebär att det på sikt kan bli aktuellt med nya konstsatningar inom planområdet.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens bedömning

Ett genomförande av detaljplanen innebär att kvarteret Varvet omvandlas från ett förhållandevis slutet industri- och verksamhetsområde med båtuppställning till ett område med en mer stadsmässig karaktär med kommersiell service, arbetsplatser och offentliga miljöer. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ser positivt på att området utvecklas och görs mer offentligt.

Vid ett genomförande av detaljplanen kan befintlig bebyggelse i området komma att rivas. I planunderlaget ges ingen närmre beskrivning av den befintliga bebyggelsen i området, annat än att den består av byggnader av industrikaraktär från 1980-talet samt träbodar i dåligt skick. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen anser att beskrivningen är bristfällig och att bebyggelsen som eventuellt kan komma att rivas bör tas upp i planbeskrivningen.

Det är framför allt den tidstypiska kontorsbyggnaden på Sågargatan 17 som kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen bedömer har arkitektoniska och kulturhistoriska värden. Byggnaden är dock inte upptagen i tidigare kulturmiljöinventeringar. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen vill därmed lyfta behovet av kunskapsunderlag om 1980- och 90-talets bebyggelse i Uppsala. Utan underlag riskerar stadens 1980- och 90-talsbebyggelse att förbises i planeringen. Förvaltningen ser ett stort behov av detta i samband med att staden växer.

Utöver kontorsbyggnaden på Sågargatan 17 bedömer kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen att byggnaden i två våningar från mitten av 1900-talet i tegel och ljus puts söder om Sågargatan 17 samt garagebyggnaden i rött tegel med blåa portar väster om tegelbyggnaden har arkitektoniska och kulturhistoriska värden. För att säkerställa vilka kulturhistoriska värden som finns på platsen och hur de påverkas vid ett genomförande av detaljplanen bör en kulturmiljöutredning genomföras.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen vill framhålla att den befintliga bebyggelsen inom fastigheten Kungsängen 1:11 är en tillgång ur såväl kulturarvs- som hållbarhetsperspektiv. Byggnaderna är representanter för bebyggelse från 1900-talets andra hälft. Bebyggelsen bör bevaras i samband med omvandlingen av kvarteret Varvet. Kan byggnaderna bevaras innebär det att områdets nuvarande användning

synliggörs och kan läsas även i framtiden. Den nya miljön i kvarteret Varvet blir mer intressant med arkitekturinslag från olika perioder.

Därtill är Uppsalas kommuns fjärde fokusmål är att Uppsala ska leda klimatomställningen. I det ingår att minska klimatpåverkande utsläpp. Bygg- och fastighetssektorn står för en betydande del av samhällets klimatpåverkan. Produktion av byggmaterial och själva byggprocessen genererar betydande utsläpp av växthusgaser (Bostäder, lokaler och byggande, Boverket 2021). Utgångspunkten bör ur såväl kulturarvs- som hållbarhetsperspektiv vara att bevara den befintliga bebyggelsen.

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen bedömer att konstverket vid Sågargatan 17 kan komma att påverkas vid ett genomförande av detaljplanen. Ansvaret för en eventuell förändrad placering av konstverket ligger hos kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens enhet för offentlig konst. I samband med förändringar i närheten av konstverket förordas dialog med enheten för offentlig konst för att värna upplevelsen av konstverket samt upphovsrätten.

Vad gäller påverkan på riksintresset för kulturmiljövården och siktlinjerna mot Uppsala stad från söder, instämmer kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning att den nya bebyggelsens taklandskap, om den utformas med hög arkitektonisk kvalitet, inte innebär någon påverkan på siktlinjerna mot staden och riksintresset för kulturmiljövården.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 1 mars 2024
- Bilaga, Förslag till samrådsyttrande över detaljplan för kvarteret Varvet
- Planhandlingar finns att hämta på: [Kvarteret Varvet - Uppsala kommun](#)

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Kulturnämnden
YttrandePlan- och byggnadsnämnden
Ert diarienummer: PBN 2018-002147

Samrådsyttrande över detaljplan för kvarteret Varvet

Kulturnämnden har möjlighet att lämna synpunkter på detaljplan för kvarteret Varvet i samrådsskede 19 januari–1 mars 2024. Förlängd svarstid har beviljats till den 22 mars 2024.

Ett genomförande av detaljplanen innebär att kvarteret Varvet omvandlas från ett förhållandevis slutet industri- och verksamhetsområde med båtuppställning till ett område med en mer stadsmässig karaktär med kommersiell service, arbetsplatser och offentliga miljöer. Kulturnämnden ser positivt på att området utvecklas och görs mer offentligt.

Vid ett genomförande av detaljplanen kan befintlig bebyggelse i området komma att rivas. I planunderlaget ges ingen närmre beskrivning av den befintliga bebyggelsen i området, annat än att den består av byggnader av industrikaraktär från 1980-talet samt träbodnar i dåligt skick. Kulturnämnden anser att beskrivningen är bristfällig och att bebyggelsen som eventuellt kan komma att rivas bör ges en närmre beskrivning i planbeskrivningen.

Det är framför allt den tidstypiska kontorsbyggnaden från sent 1980- eller tidigt 90-tal i två våningar på Sågargatan 17 som kulturnämnden bedömer har arkitektoniska och kulturhistoriska värden. Byggnaden är dock inte upptagen i tidigare kulturmiljöinventeringar. Kulturnämnden vill därmed lyfta behovet av kunskapsunderlag om 1980- och 90-talets bebyggelse i Uppsala. Utan underlag riskerar stadens 1980- och 90-talsbebyggelse att förbises i planeringen. Kulturnämnden ser ett stort behov av detta i samband med att staden växer.

Utöver kontorsbyggnaden på Sågargatan 17 bedömer kulturnämnden att byggnaden i två våningar från mitten av 1900-talet i tegel och ljus puts söder om Sågargatan 17 samt garagebyggnaden i rött tegel med blåa portar väster om tegelbyggnaden har arkitektoniska och kulturhistoriska värden. För att säkerställa vilka kulturhistoriska värden som finns på platsen och hur de påverkas vid ett genomförande av detaljplanen bör en kulturmiljöutredning genomföras.

Kulturnämnden vill framhålla att den befintliga bebyggelsen inom fastigheten Kungsängen 1:11 är en tillgång ur såväl kulturarvs- som hållbarhetsperspektiv. Byggnaderna är representanter för bebyggelse från 1900-talets andra hälft.

Bebyggelsen bör bevaras i samband med omvandlingen av kvarteret Varvet. Kan byggnaderna bevaras innebär det att områdets nuvarande användning synliggörs och kan läsas även i framtiden. Den nya miljön i kvarteret Varvet blir mer intressant med arkitekturinslag från olika perioder.

Därtill är Uppsalas kommuns fjärde fokusmål är att Uppsala ska leda klimatomställningen. I det ingår att minska klimatpåverkande utsläpp. Bygg- och fastighetssektorn står för en betydande del av samhällets klimatpåverkan. Produktion av byggmaterial och själva byggprocessen genererar betydande utsläpp av växthusgaser (Bostäder, lokaler och byggande, Boverket 2021). Utgångspunkten bör ur såväl kulturarvs- som hållbarhetsperspektiv vara att bevara den befintliga bebyggelsen.

Vid huvudentrén till Sågargatan 17 finns det byggnadsanknutna konstverket "Principia" av Jörg Jeschke från 1989 som ägs av Uppsala kommun. Konstverket är beställt som ett byggnadsanknutet konstverk till gatukontoret genom Statens konstråd. Kulturnämnden bedömer att konstverket kan komma att påverkas vid ett genomförande av detaljplanen. Ansvaret för en eventuell förändrad placering av konstverket ligger hos kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens enhet för offentlig konst. I samband med förändringar i närheten av konstverket förordas dialog med enheten för offentlig konst för att värna upplevelsen av konstverket samt upphovsrätten.

Kulturnämnden har pågående arbeten med konstnärliga investeringar genom "Konstprogram Södra åstråket". Konstprogrammet omfattar stråken längs med Fyrisåns östra och västra sida, från Islandsbron i norr till reservatsgränsen Årike Fyris i söder, norr om Övre Föret. Delar av det aktuella detaljplaneområdet för kvarteret Varvet som utgör parkmark och ligger i anslutning till Fyrisån kan bli aktuellt att gestalta konstnärligt. Kulturnämnden har ett pågående arbete med ett konstprogram för Kungsängsområdet som bland annat omfattar kvarteret Varvet. Det innebär att det på sikt kan bli aktuellt med nya konstsatningar inom planområdet.

Vad gäller påverkan på riksintresset för kulturmiljövården och siktlinjerna mot Uppsala stad från söder, instämmer kulturnämnden i stadsbyggnadsförvaltningens bedömning att den nya bebyggelsens taklandskap, om den utformas med hög arkitektonisk kvalitet, inte innebär någon påverkan på siktlinjerna mot staden och riksintresset för kulturmiljövården.

Kulturnämnden

Linda Eskilsson
Ordförande

Anna Eriksson
Nämndsekreterare